

ІНФОРМАЦІЯ

про Державний архів Одеської області, його будівлі та потреби у додатковій площі

Державний архів Одеської області - це державна установа, що забезпечує облік і зберігання архівних документів на території Одеської області, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду, а також здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства.

Держархів має подвійне **підпорядкування**:

1) є структурним підрозділом *Одеської обласної державної адміністрації* і фінансується за рахунок обласного бюджету;

2) є складовою мережі державних архівних установ України (центральных, галузевих, обласних, міських, районних, відомчих), які підпорядковуються *Державній архівній службі України* - центральному органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується *Кабінетом Міністрів України* через *Міністра юстиції України*.

Державний архів Одеської області є **найбільшим з обласних архівів України** і третім за кількістю справ після Центральних історичних архівів у м. Києві і м. Львові. У ньому зберігається більше 13 тис. фондів, у складі яких 2.2 млн. справ за 1572-2015 роки, що мають статус Національного архівного фонду України, тобто, є власністю держави.

Згідно ст. 4 Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», Національний архівний фонд України є складовою частиною вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства, перебуває під охороною держави і призначений для задоволення інформаційних потреб суспільства і держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини. Документи Національного архівного фонду є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України або згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню в Україну. Юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечувати збереженість Національного архівного фонду та сприяти його поповненню.

Документи Держархіву відображають історію не лише міста Одеси і Одеської області, а й значної частини багатонаціонального південного регіону України (колишнього Новоросійського краю), в наслідок чого користуються величезним попитом не тільки вітчизняних, а й іноземних дослідників, наукових інституцій.

З 1985 року архів відвідало понад 2 тис. науковців і 3 тис. туристів з 37 країн світу, щорічно виконується від 4 до 10 тис. запитів громадян. Архів є обласним методичним центром для 33-х архівних відділів райдержадміністрацій та міських рад, 33-х трудових архівів Одеської області та понад 2 тис. установ - джерел комплектування. В Держархіві активно проводиться видавнича робота: упродовж 2000-2016 рр. опубліковано 70 ґрунтовних документальних видань, зокрема завдяки участі архіву у міжнародних проектах.

Фонди і документи Держархіву Одеської області зберігаються у трьох місцях: *у двох окремо розташованих будівлях міста Одеси та двох будівлях Комунальної установи «Ізмаїльський архів».*

1. Адміністративний корпус - м. Одеса, вул. Жуковського, 18 / ріг вул. Пушкінської, 20 - будівля колишньої Бродської синагоги (будувалася у 1863-1870 рр.). В ній розміщені: адміністрація архіву (директор, 2 заступники), канцелярія, бухгалтерія, читальний зал № 1 для самостійної роботи користувачів, стіл довідок № 1 для прийому громадян і виконання запитів соціально-правового характеру, лабораторія для реставрації і оцифрування документів, каталог, бібліотека, робочі кабінети працівників (загалом 20 приміщень на 2-х поверхах), підвал, робоче приміщення електрика, приміщення для охорони та 5-поверхове архівосховище.

- Площа всього будинку: 3788,00 кв. м.
- Площа архівосховищ: 1716 кв. м.
- Об'єм архівосховищ: 4180 куб. м.
- Протяжність стелажного обладнання: 6168 погонних метра.
- Кількість коробок: 39873 коробки (з них 1 тис. - нестандартні), 106 боксів (мікрофільмів) Страхового фонду, 25 в'язок і 874 бобини з фоно-записами.
- Кількість фондів і справ: 5651 фонд, 948153 справ.
- Загальна вага документів: 2300 тонн.
- Наповненість архівосховищ: 110% (архів не комплектується у повному обсязі з 1985 р.).

У корпусі № 1 зберігаються найбільш цінні фонди дорадянського і радянського періодів, періоду незалежності України (1572-2016 рр.).

Архів перебуває у будівлі колишньої Бродської синагоги з 1942 р. У 1944 р. будівля закріплена за обласним архівом рішенням Одеської міськради; у 1944-1964 рр. реконструювалася: у 2-поверхову конструкцію вбудовано 5-поверхове архівосховище (введено в експлуатацію у 1965 р.).

У 1985 р. будівля отримала статус пам'ятника архітектури та містобудування місцевого значення (рішення Одеської облвиконкому № 480 від 15 серпня 1985 р., охоронний номер 695-ОД, свідоцтво не оформлювалося через відсутність фінансів).

Будівля є аварійною з 1988 року. Внаслідок чергової аварії 14 листопада 2003 року її експлуатація та перебування там людей заборонені Держтехнаглядом. Умови зберігання документів та праці вкрай незадовільні.

Питання власності є наразі невизначеним: згідно з рішенням Одеської обласної ради № 154-XXIV від 2003 р., будівля значиться у переліку об'єктів спільної власності сіл, селищ, міст області, управління якими здійснює Одеська обласна рада; у той же час будівля на теперішній час не перебуває на балансі Державного архіву Одеської області, ніяких договірних відносин щодо її оренди немає. *Фонд Держмайна 29.02.2016 зробив запит до Одеської облдержадміністрації про подання відомостей про власника нерухомого майна по вул. Жуковського, 18.*

2. Корпус Держархіву № 2 - Одеса, вул. Пироговська, 29 (колишній архів Одеського обкому компартії України) - спеціалізована 7-поверхова будівля, в якій розміщені: 7-поверхове архівосховище (поверхи 2-7 та підвал), 10 робочих кабінетів для працівників, читальний зал № 2, стіл довідок № 2, каталог, 2 приміщення для фотолабораторії та оцифрування, 2 приміщення для охорони і технічних працівників, підвал з місцем для розміщення обладнання по кондиціонуванню.

- Площа всього будинку: 2941,04 кв. м.
- Площа архівосховищ: 2636 кв. м.
- Об'єм архівосховищ: 9650 куб. м.
- Протяжність стелажного обладнання: 15732 погонних метра.
- Кількість коробок: 46593 коробки, 85 боксів (мікрофільмів) Страхового фонду.
- Кількість фондів і справ: 4983 фонди, 863386 справ.
- Загальна вага документів: 2000 тонн.
- Наповненість архівосховищ: 110% (використовується навіть підвал).

У корпусі №2 зберігаються фонди партійних і комсомольських організацій (1900-1991 рр.), документи установ радянського періоду та періоду незалежності України - фонди облради, облдержадміністрації та її структурних підрозділів, виборча документація, справи репресованих і реабілітованих громадян Одещини з фонду УСБУ та ін.

Фонди партархіву приєднано до Держархіву у 1991 році разом з будівлею. Наразі будівля є *власністю Одеської обласної ради*, переданою у 2013 р. в оренду КУ «Одестрансбуд», який надав її архіву в суборенду.

Будівля введена в експлуатацію у 1972 р. і на теперішній час потребує капітального ремонту та заміни комунікацій, а також забезпечення архівосховищ сучасними системами клімат-контролю та автономного постачання електроенергією (сонячні батареї, альтернативні види джерел).

Наповненість архівосховищ - 100 %.

3. Комунальна установа «Ізмаїльський архів» (до 2003 р. - філія Держархіву Одеської області) - м. Ізмаїл, вул. Савицького, 276 - зберігає фонди Державного архіву Одеської області по історії Бессарабії.

Приміщення архіву використовується з 1945 р., коли архів перебазувався у м. Ізмаїл з м. Білгород-Дністровського. Це 2 спеціально збудовані під архів будівлі по вул. Савицького і Чкалова, в яких розміщено 2 архівосховища (в т.ч. архівосховище № 2, збудоване у 1979 р.), читальний зал (16 кв. м.), кабінет директора, 4 робочих приміщення для працівників - 88,7 кв. м.; форма власності комунальна. 1 приміщення додатково орендується в будівлі міськвиконкому - пристосоване під архівосховище в 1991 р. Технічна документація на будівлю є.

- Площа будівель: 773,4 кв. м.
- Площа архівосховищ №№ 1, 2: 668,7 кв. м. + 100 кв. м. орендованої площі.
- Об'єм 3-х архівосховищ - 1394 куб. м.
- Протяжність стелажного обладнання - 2566 погонних метра.
- Кількість коробок: 15963 коробки.
- Кількість фондів і справ - 2491 фонд, 278779 справ.
- Загальна вага документів: 133 тонни.
- Заповнення архівосховищ - 100% (архів не комплектується з 1989 р.).

В КУ «Ізмаїльський архів» зберігаються фонди дорадянського та радянського періодів з історії Бессарабії. Найбільш цінні фонди: «Канцелярія Бессарабського градоначальника», «Аккерманська Дума»,

церковні метричні книги, документи примарій, поліції, міські органи державної влади періоду 1917-1940 рр., матеріали органів влади і самоуправління колишньої Ізмаїльської області (1940-1954), колгоспів, навчальних закладів, карти, плани, рідкісні книги та ін.

Умови зберігання незадовільні і не відповідають сучасним вимогам. В сховищах відсутні опалення та вентиляція, освітлення не відповідає нормативам. Всі стелажі - дерев'яні, що створює загрозу виникнення пожежної ситуації. Значна частина документів - у вологому стані (вологість досягає 84% при нормі 45-55%). Температура в архівосховищах постійно коливається і цілком залежить від зовнішніх факторів, так як опалення чи кондиціонування немає взагалі. Підвал, розташований під сховищем № 1, перейшов у 1991 р. у власність іншої установи, яка розмістила там продуктової склад; архівосховище № 2 має спільну стіну з магазином електротоварів, що є грубим порушенням забезпечення оптимальних умов зберігання документів (див.: «Основні правила роботи державних архівних установ», розділ 7).

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ ПО ДЕРЖАРХІВУ

(по 3-х адресах, разом з КУ «Ізмаїльський архів»):

- Площавсіхбудівель - 7502,44кв. м.
- Площаархівосховищ: 5120,7 кв. м.
- Об'ємархівосховищ: 15224 куб. м.
- Протяжністьстелажногообладнання: 24466 погонних метра.
- Кількість коробок: 102429 коробок (з них 1 тис. - нестандартні), 106 боксів (мікрофільмів) Страхового фонду, 25 в'язок і 874 бобини з фоно-записами.
- Кількість фондів і справ: 13125 фондів, 2090318 справ.
- Загальна вага документів: 2633 тонни.

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ ПО ДЕРЖАРХІВУ

(по 2-х адресах, за виключенням Ізмаїлу):

- Площавсіхбудівель - 6729,04кв. м.
- Площаархівосховищ: 4352,0 кв. м.
- Об'ємархівосховищ: 13830 куб. м.
- Протяжністьстелажногообладнання: 21900 погонних метра.

- Кількість коробок: 86466 коробок (з них 1 тис. - нестандартні), 106боксів (мікрофільмів) Страхового фонду, 25 в'язок і 874 бобини з фоно-записами.
- Кількість фондів і справ: 10634 фонди, 1811539 справ.
- Загальна вага документів: 2500 тонн.

Необхідно врахувати такі фактори:

1. Через відсутність достатніх площ Державний архів Одеської області не комплектується з 1985 року, внаслідок чого: 38131 справ зберігаються в організаціях та відомствах понад встановлені строки; 1972 справи мають надійти до Держархіву від реорганізованих і ліквідованих управлінь та департаментів Одеської обласної державної адміністрації відповідно до розпорядження ОДА від 19.08.2015 № 502/А-2015 «Про заходи щодо упорядкування структури Одеської обласної державної адміністрації». Таким чином, необхідно передбачити площі для розміщення ще **40103 справ.**

2. Перспективи розвитку архівної справи. Щороку до Держархіву надходять в обов'язковому порядку книги запису актів громадянського стану від відділів ДРАЦС Головного управління юстиції в Одеській області (400-500 справ) та фонди особового походження, документація режимно-секретних частин різних установ - **загалом до 4 тис. справ**. У 2019 році Україна перейде на електронний документообіг і **всі документи на паперових носіях** установ-фондоутворювачів Одеської області будуть передані до Держархіву.

Виділення або побудова нового приміщення для Державного архіву Одеської області, обладнання його сучасними засобами для зберігання унікального культурно-історичного надбання українського народу, забезпечення відповідних умов праці архівістів є нагальною необхідністю.

Заступник директора
Держархіву

к.і.н. Л.Г. Білоусова

24.03.2016 р.